

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Oppilaaksiotto, lapsen vammaisuus, perusopetuspaikka, harjoittelukoulu, vertailukelpoisuus, syrjäntäolettama

Diaarinumero: 4xx/2018

Antopäivä: xx.xx.2020

Hakijat katsoivat vastaajien toimineen käsillä olevassa asiassa yhdenvertaisuuslain syrjäntäkiellon vastaisesti, kun heidän vammaiselle lapselleen ei myönnetty perusopetuspaikkaa yliopiston harjoittelukoulussa.

Harjoittelukoulu teki kielteisen päätöksen hakijoiden lapsen ottamisesta koulun oppilaaksi tilanteessa, jossa koululla tiedettiin lapsen tarvitsevan opetuksessa monenlaista erityistä tukea. Koululla katsottiin, että lapsen opetus tulisi järjestää toiminta-alueittain. Kaupungin lapselle tekemä erityisen tuen päätös ei kuitenkaan sisältänyt lainkaan määräystä tämän pääsääntöisestä opetusryhmästä eikä siitä, annettaisiinko hänelle erityistä tukea muun opetuksen yhteydessä, yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti vai toiminta-alueittain.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että arvioitaessa, onko lapsen tilanne ollut vertailukelpoinen muihin harjoittelukoulun oppilaaksiottoalueella asuvien lasten tilanteeseen, oikeudellisesti merkityksellisenä seikkana oli pidettävä hänen tarvettaan perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettuun erityiseen tukeen sekä siihen seikkaan, ettei hänen erityisen tuen järjestämistapaansa ollut kyseisen säännöksen edellyttämin tavoin riittävästi määritelty.

Asiassa ei ollut esitetty selvitystä, jonka perusteella olisi objektiivisesti arvioiden ollut oletettavissa harjoittelukoulun ottaneen perusopetukseen lapsen, jonka tilanne olisi ollut erityisen tuen järjestämistavan osalta yhtä epäselvä kuin hakijoiden lapsen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että hakijoiden lapsen tilanne ei ollut vertailukelpoinen suhteessa sellaisten harjoittelukoulun oppilaaksiottoalueella asuvien lasten tilanteeseen, jotka eivät tarvinneet erityistä tukea tai joita koskevassa erityisen tuen päätöksessä tuen järjestämistapa oli laissa edellytetyllä tavalla vahvistettu.

Näin ollen ei ollut objektiivisesti arvioiden perusteltua olettaa vastaajan kohdelleen hakijoiden lasta hänen vammaisuutensa perusteella oppilaaksiottamisessa epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa olevaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei asiassa syntynyt syrjäntäolettamaa ja hylkäsi hakemuksen.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Harjoittelukoulu Y on Z:n kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunnan yksikkö, jossa järjestetään perusopetusta, vuoden kestävää esiopetusta, lukio-opetusta sekä opettajankoulutukseen sisältyvää opetusharjoittelua.

X on vammainen lapsi, jolla on O:n kaupungin tekemällä päätöksellä pidennetty oppivelvollisuus. Hänelle tehtiin erityisen tuen päätös, ja hänelle myönnettiin kahdeksi ensimmäiseksi oppivelvollisuusvuodekseen (2017–2018 ja 2018–2019) paikka Y:n esiopetusryhmästä. Hakijat hakivat X:lle perusopetuspaikkaa samasta koulusta lukuvuodelle 2018–2019. O:n kaupunki myönsi paikan, mutta Y hylkäsi hakemuksen.

Aluehallintovirasto kumosi O:n kaupungin päätöksen ja palautti X:n oppilaaksiottamista koskevan asian takaisin kaupungin käsiteltäväksi. Aluehallintovirasto kumosi myös Y:n rehtorin päätöksen katsoen, ettei koulu ollut voinut tehdä päätöstä asiassa, joka perusopetuslain 6 §:n 2 momentin mukaan kuuluu kunnalle. Aluehallintovirasto katsoi, että O:n kaupungin ja Y:n on määriteltävä Y:n oppilaaksioton perusteet.

O:n kaupunki ja Z/Y sopivat 5.12.2018 O:n kaupungin esiopetuksen ja perusopetuksen järjestämisestä Y:ssä 1.1.2019 alkaen. Sopimuksen mukaan O:n kaupunki päättää esiopetuspaikan ja lähikoulun perusteella määräytyvän perusopetuspaikan osoittamisesta oppilaalle. Niille oppilaille, joiden lähikouluna on Y, osoitetaan pääsääntöisesti paikka kyseisestä koulusta. Niille kyseisen koulun oppilaaksiottoalueeseen kuuluville oppilaille, jotka tarvitsevat kokoaikaista erityisopetusta pienryhmissä tai toiminta-alueittaista opetusta, osoitetaan kuitenkin paikka kunnallisesta koulusta.

Hakijan vaatimukset

Hakijat pyytävät yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan vastaajan toimineen käsillä olevassa asiassa keväällä 2018 yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon ja edistämisvelvollisuuden vastaisesti, kieltämään vastaajaa jatkamasta X:ään kohdistunutta syrjintää sekä asettamaan vastaajalle uhkasakon.

Hakijoiden vaatimusten perusteet

Hakijat katsovat vastaajan syrjineen X:ää perusopetuksen oppilaaksiottamisessa. He toteavat X:n tarvitsevan vammansa ja sairautsiensa vuoksi tukea koulunkäynnissään. X:n tärkein tukimuoto on saada koulussa henkilökohtainen avustaja, joka avustaa häntä erityisesti toimintarajoitteiden osalta. Hän tarvitsee myös joitakin laitteita tuekseen. X:n kielentuotannon osalta sosiaaliset suhteet ovat hänelle tärkeitä. Hänen psyykkisen tukensa ja hyvinvointinsa takia tuttu kouluympäristö, jossa hän on käynyt myös esiopetuksessa, on myös erittäin tärkeä. Hakijat pitävät ongelmallisena, ettei X:lle tehdyssä henkilökohtaisessa oppimissuunnitelmassa määritelty tälle konkreettisia tukitoimenpiteitä tai tukiovetusta. Tällaisia toimia ei ole myöskään toteutettu.

Hakijat katsovat, että Suomen oikeusjärjestyksen selvä lähtökohta on lähikoulun ensisijaisuus ja ettei X:ää voi sulkea pois lähikoulustaan sen perusteella, että tällä on tuen tarpeita. He vetoavat hakemuksensa tueksi perustuslain, yhdenvertaisuuslain ja perusopetuslain sääntelyyn, YK:n vammaisyleissopimuksen vammaisten henkilöiden koulutusta koskevaan sääntelyyn sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sääntelyyn

lapsen edun ensisijaisuudesta. He toteavat, että opetuksen järjestämisen lähtökohtana on inklusio.

Hakijat katsovat, että vastaajan päätös hakea O:n kaupungin koulutoimenjohtajan päätöksestä oikaisua aluehallintovirastosta on ollut yhdenvertaisuussääntelyn vastainen. He katsovat myös, etteivät taloudelliset seikat voi olla peruste asettaa X:ää eriarvoiseen asemaan muihin lapsiin nähden hänen vammaisuutensa perusteella. Asiassa on huomioitava myös vammaisyleissopimuksen lähtökohta, jonka mukaan opettajankoulutuksessa on huomioitava, että koulutettavat oppivat opettamaan erilaisia oppilaita.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää menetelleensä asiassa syrjivästi.

Vastaajan vastauksen perustelut

Vastaaja toteaa, että harjoittelukoulu Y:ssä järjestetään perus- ja lukio-opetusta perustuen Opetushallituksen Z:lle antamaan järjestämislupaan. Luvan perusteella Z on itsenäinen toimija, jolla on itsenäinen päätösvalta koulutuksen järjestämisessä. Luvan perusteella Y:llä on myös erityinen koulutustehtävä toimia harjoittelukouluna Z:n opettajankoulutukselle. Z:n Y:lle antamien ohjeiden mukaan perusopetuksen oppilaanotosta päätti 31.12.2018 saakka Y:n johtava rehtori. Tähän saakka Y käytti harkintavaltaansa niiden oppilaiden kohdalla, joilla oli pidennetty oppivelvollisuus tai joiden katsottiin muuten olevan vaativan erityisopetuksen ja vaativan erityisen tuen tarpeessa.

Y:ssä opetusta saavat lapset ja nuoret ovat pääosin O:n kaupungin asukkaita. Kaupunki on antanut Y:n oppilaanottoalueeksi kaupungin keskustan. Jos opetusryhmissä on ollut tilaa, oppilaita on joka vuosi hyväksytty kouluun myös oppilaanottorajojen ulkopuolelta yhteisymmärryksessä eri koulujen kesken. O:n kaupunki ja Z eivät olleet hakemushetkellä solmineet sopimusta oppilaanotosta, mitä vastaaja piti puutteena.

Kunnallisten koulujen ja yliopistokoulujen rahoitusjärjestelmät ovat erilaiset. Harjoituskoulut saavat esimerkiksi vain 94 % oppilaskohtaisen kunnallisosuuden. Harjoituskoulut eivät myöskään voi saada lisärahoitusta pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaista toisin kuin kunnat. Vastaaja on rahoituksen puuttumisesta huolimatta ottanut harkintansa mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden lapsia opetukseen silloin kun se on ollut lapsen edun kannalta parasta. Vastauksen antamishetkellä Y:ssä oli kaksi pidennetyn oppivelvollisuuden lasta sekä yksi vaikeavammainen, pyörätuolilla liikkuva lapsi.

Y toimii harjoittelukouluna luokan-, erityis- ja aineenopettajaopiskelijoille sekä oppilaanohjauksen opiskelijoille. Esiopetuksen ja alakoulun luokissa on opettajaopiskelijoiden harjoittelujaksoja noin kerran viikossa. Opettajankoulutus ei tuo osaamista, jota tarvitaan niiden lasten kanssa, joilla on vaativia erityistarpeita. Y ei myöskään voi vaatia opiskelijoilta enempää kuin mitä yliopiston laitimissa harjoittelukäsikirjoissa edellytetään. Tällä hetkellä yliopiston ja Y:n opettajilta puuttuu kyky ohjata vaativia erikoispedagogisia opetustilanteita.

Y:n toimiessa harjoittelukouluna koulun oppilaiden on jatkuvasti pystyttävä sopeutumaan uusiin aikuisiin, lähestymistapoihin, menetelmiin ja yhteistyön tapoihin. Oppilaat, joilla on

vaativia erityispedagogisia ja yksilöllisiä tarpeita, voivat parhaiten kun henkilökunta on pysyvää, toiminta säännöllistä ja ympäristö rauhallinen sekä kun harjoitukset ja tukitoimet ovat toistuvia. Tällaista ei ole täysin mahdollista toteuttaa ympäristössä, jossa opiskelee vuosittain satoja opiskelijoita, joilla ei tietoa eikä taitoa tunnistaa yksittäisten oppilaiden erityistarpeita. Vaativaa erityistukea tarvitsevien lasten tai vaikeavammaisten lasten oppilaaksiottoa voidaan rajoittaa lapsen edun turvaamiseksi kaikissa harjoituskouluissa.

Y:ssä ei ole opetusta pienissä erityisryhmissä. Koulun ryhmäkoot ovat yhtä suuria tai suurempia kuin kunnallisissa kouluissa. Koululla ei ole erityisopettajan virkaa, mikä mahdollistaisi inklusion periaatteella toteutettavan pienryhmäopetuksen. Koulu tarjoaa oppimisen ja koulunkäynnin tueksi vain muun opetuksen ohella annettavaa osa-aikaista erityisopetusta. Koululla ei myöskään ole henkilökuntaa, jolla olisi tukiviittomien käyttöön tai afasiaan liittyvää erityiskoulutusta tai –osaamista. Vaikka koulun henkilökuntaa koulutettaisiinkin näissä asioissa, oppituntien järjestämisestä suurimmilta osin vastaavilta opettajankoulutusopiskelijoilta ja heidän yliopisto-opettajiltaan puuttuu tarvittavat työkalut. Koulun esiopetuksen ja vuosiluokkien 1-6 oppilaista 13 prosentilla on tehostetun ja erityisen tuen tarpeita. Näiden lasten opetuksen järjestämiseksi ja opettajanopiskelijoiden ohjaamiseksi koululla on osaamista lasten edun edellyttämällä tavalla. Koulu ei voi panostaa lisäresursseja pidennetyn oppivelvollisuuden lasten tai vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten opetuksen järjestämiseen, jotta oppilaat voisivat saavuttaa täyden potentiaalinsa onnistuneessa inklusiossa, koska koulu ei saa tätä varten ylimääräisiä valtionosuuksia. Koulun mahdollisuudet muuttuvat, jos opettajankoulutusta ja rahoitusjärjestelmää kehitetään.

Oppilaan- ja opiskelijahuoltolain mukaan koulu voi edelleen järjestää opetuksen koko- tai osa-aikaisesti erityisessä opetusryhmässä (erityisluokalla tai erityiskoulussa), jos oppilaan etu ja opetuksen järjestäminen sitä edellyttävät. Tutkimukset ja kokemukset osoittavat, että inklusio ei onnistu, jos edellytykset eivät täyty. Vähemmän onnistunut inklusio aiheuttaa epäsuotuisia vaikutuksia sekä lapselle itselleen että hänen ympäristölleen. Tämänhetkinen opettajankoulutus ei ilman jatkokoulutusta tuota erityisopettajia, joilla olisi syvällisiä taitoja ja valmiuksia työskennellä vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa. Nykyinen erityisopettajankoulutus keskittyy lisäksi ainoastaan osa-aikaiseen erityisopetukseen. Tällä hetkellä Y:llä, kuten muillakaan harjoittelukouluilla, ei ole edellytyksiä toteuttaa opetuksen inklusiota onnistuneesti.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää hakemuksen.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on arvioitava, onko vastaaja syrjinyt X:ää oppilaaksi ottamisessa ja onko vastaajalle asetettava uhkasakko.

Asiassa on myös arvioitava, onko vastaaja noudattanut asiassa velvollisuuttaan edistää yhdenvertaisuutta.

Perustelut

Syrjinnän arviointi

Sovellettavat oikeusohjeet ja niiden esityöt

YK:n vammaisyleissopimus

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016, vammaisyleissopimus) tuli Suomessa voimaan 10.6.2016. Sopimuksen 1 artiklan mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, jonka vuorovaikutus erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan epäsuotuisalla kohtelulla viitataan sellaiseen menettelyyn, joko tekoon tai laiminlyöntiin, jolla menettelyn kohde asetetaan muihin nähden huonompaan asemaan. Kyse voi olla esimerkiksi rajoitusten, vaatimusten, rasitteiden tai velvoitteiden asettamisesta vain tietyille henkilölle tai henkilöryhmälle samoin kuin esimerkiksi jonkin yleisesti saatavilla olevan etuuden, palvelun tai oikeuden epäämisestä tai rajoittamisesta. Säännös ei edellytä, että jokaista on aina kohdeltava täsmälleen samalla tavalla. Esimerkiksi elinkeinonharjoittaja voi palvella asiakkaitaan eri kielillä tämän olematta syrjintää. Syrjintäkiellosta ei toisaalta myöskään johdu velvollisuutta kohdella ihmisiä eri tavoin näiden henkilökohtaisten tarpeiden edellyttämällä tavalla, jollei kyse ole 15 §:ssä tarkoitettusta vammaisen henkilön tarvitsemasta kohtuullisesta mukautuksesta. Jotta tilanteet olisivat säännöksessä tarkoitettussa mielessä vertailukelpoisia, tulee niiden olla rinnastettavissa toisiinsa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen osalta. (HE 19/2014 vp, s. 70)

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä

esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä olettaman syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletama syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Perusopetuslaki

Perusopetuslain (628/1998) 4 §:n 1 momentin mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunta voi järjestää perusopetuslaissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään perusopetuslain mukaisesti.

Perusopetuslain 6 §:n 1 momentin mukaan opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuspalveluita. Pykälän 2 momentin mukaan kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Esiopetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämispaikaksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu varhaiskasvatuspaikka tai muu soveltuva esiopetuksen järjestämispaikka. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämispaikkaa.

Perusopetuslain 8 §:n mukaan valtio voi järjestää perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää asianomainen ministeriö noudattaen soveltuvien osin, mitä lain 7 §:n 2–4 momentissa säädetään.

Perusopetuslain 9 §:n 2 momentin mukaan esiopetus ja lisäopetus kestää yhden vuoden. Esiopetus voi 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa

sekä asianomaisen ministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitetussa vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

Perusopetuslain 17 §:n 1 momentin mukaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Momentissa tarkoitetun oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään. Pykälän 2 momentin mukaan erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut 31 §:ssä tarkoitetut palvelut sekä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Asiassa saatu selvitys

X:lla on pidennetty oppivelvollisuus ja hän tarvitsee koulussa erityistä tukea vaikean vammansa ja sairauksiensa vuoksi. Hän asuu Y:n oppilaaksiottoalueella. Perhe haki X:lle perusopetuspaikkaa harjoittelukoulu Y:stä lukuvuodelle 2018–2019. O:n kaupunki myönsi ensin X:lle paikan hakemuksen mukaisesti. Y kuitenkin päätti, ettei X:ää oteta kouluun perusopetuksen oppilaaksi seuraavana lukuvuonna. Kaupunki teki myöhemmin uuden oppilaaksiottopäätöksen osoittaen X:lle paikan kaupungin koulu V:stä.

Y valitti O:n kaupungin ensin tekemästä oppilaaksiottopäätöksestä aluehallintovirastoon. Aluehallintovirasto kumosi kaupungin oppilaaksiottopäätöksen sillä perusteella, että kaupungin X:lle tekemä erityisen tuen päätös oli ollut puutteellinen. Päätöksestä ei ilmennyt, järjestettäisiinkö X:n erityisopetus muun opetuksen yhteydessä vai pienemmässä ryhmässä. Aluehallintovirasto katsoi, että kaupunki ei ollut ottanut kantaa siihen, olivatko X:n erityisen tuen tarpeen palvelut sen laatuksia, ettei niitä olisi voitu tarjota jokaisessa koulussa. Erityisen tuen tarpeen palvelujen tarjoamista ei viraston mukaan olisi voinut ilman nimenomaista sopimusta edellyttää harjoittelukoulu Y:ltä.

Myös hakijat valittivat aluehallintovirastoon Y:n päätöksestä olla ottamatta X:ää kouluun perusopetuksen oppilaaksi. Aluehallintovirasto kumosi koulun päätöksen, koska oppilaaksiottaminen kuului perusopetuslain 6 §:n 2 momentin mukaan kunnalle.

O:n kaupunki ja harjoittelukoulu Y sopivat 5.12.2018 perusteista, joilla kaupunki osoittaa oppilaita Y:hyn. Sopimus tuli voimaan 1.1.2019. Sopimuksen mukaan, jos Y:n oppilaaksiottoalueella olevalla oppilaalla on tarvetta kokoaikaiselle erityisopetukselle pienryhmässä tai toiminta-alueittain järjestettävälle opetukselle, tälle osoitetaan koulupaikka kunnallisesta koulusta.

Asian oikeudellinen arviointi

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että hakijan on käsillä olevassa asiassa esitettävä selvitystä seikoista, joihin hänen vaatimuksensa perustuvat. Jos asiassa esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun, Z:n/Y:n on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Pelkkä väite tai epäily syrjinnän kiellon rikkomisesta ei riitä olettaman syntymiseen. Täyttää näyttöä syrjinnästä ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että lautakunnalle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettava syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi hakijan, myös Z:n/Y:n esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen.

Henkilöön liittyvä syy

Asiassa on syrjintäolettaman syntymisen osalta ensinnäkin arvioitava, onko hakemuksessa tarkoitettu X:n kohtelu perustunut yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun henkilöön liittyvään syyhyn. Vain henkilöön liittyvään syyhyn perustunut kohtelu voi olla yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua syrjintää.

Ottaen huomioon X:n terveydentilasta ja vammaisuudesta sekä hänen niiden johdosta tarvitsemistaan tukitoimista saadun selvityksen sekä YK:n vammaisyleissopimuksen 1 artiklan vammaisen henkilön määritelmän yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilöön liittyvä syy on käsillä olevassa asiassa X:n vammaisuus.

Asiassa on seuraavaksi syrjintäolettaman syntymiseksi arvioitava, onko saadun selvityksen perusteella objektiivisesti arvioiden perusteltua olettaa vastaajan kohdelleen X:ää hänen vammaisuutensa perusteella oppilaaksiottamisessa epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa olevaa.

Vertailukelpoinen tilanne

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että arvioitaessa, onko X:n tilanne ollut vertailukelpoinen muihin Y:n oppilaaksiottoalueella asuvien lasten tilanteeseen, oikeudellisesti merkityksellisenä seikkana on pidettävä hänen tarvettaan perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettuun erityiseen tukeen sekä siihen seikkaan, ettei hänen erityisen tuen järjestämistapaansa ollut kyseisen säännöksen edellyttämin tavoin riittävästi määritelty.

Asiassa ei ole esitetty selvitystä, jonka perusteella olisi objektiivisesti arvioiden oletettavissa Y:n ottaneen perusopetukseen lapsen, jonka tilanne olisi ollut erityisen tuen järjestämistavan osalta yhtä epäselvä kuin X:n.

Edellä todetun perusteella yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että X:n tilanne ei ollut vertailukelpoinen suhteessa sellaisten Y:n oppilaaksiottoalueella asuvien lasten tilanteeseen, jotka eivät tarvinneet erityistä tukea tai joita koskevassa erityisen tuen päätöksessä tuen järjestämistapa oli laissa edellytetyllä tavalla vahvistettu.

Näin ollen asiassa saadun selvityksen perusteella ei ole objektiivisesti arvioiden perusteltua olettaa vastaajan kohdelleen X:ää hänen vammaisuutensa perusteella oppilaaksiottamisessa epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa olevaa.

Yhdenvertaisuuden edistäminen

Yhdenvertaisuuslain (1327/2014) 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi muissa kuin työsuojeluviranomaisen toimivaltaan 22 §:n mukaan kuuluvissa asioissa muun muassa määrätä tämän ryhtymään kohtuullisessa määräajassa toimenpiteisiin yhdenvertaisuuslaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

Yhdenvertaisuuslain 6 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Hakija katsoo, että vastaaja on epäonnistunut siinä, että sen tulisi myös kouluttaa opettajia opettamaan ja kohtaamaan erityisiä oppilaita ja katsoo, että se on täten laiminlyönyt sille viranomaisena kuuluvan yhdenvertaisuuden edistämisvelvollisuuden.

Aluehallintovirasto totesi O:n kaupungin oppilaaksiottopäätöksen kumoavassa päätöksessään, että kaupungin X:lle tekemä erityisen tuen päätös oli ollut puutteellinen. Päätöksestä ei ilmennyt, järjestettäisiinkö X:n erityisopetus muun opetuksen yhteydessä vai pienemmässä ryhmässä. Aluehallintovirasto katsoi, että kaupunki ei ollut ottanut kantaa siihen, olivatko X:n erityisen tuen tarpeen palvelut sen laatuksia, ettei niitä olisi voitu tarjota jokaisessa koulussa. Erityisen tuen tarpeen palvelujen tarjoamista ei viraston mukaan olisi voinut ilman nimenomaista sopimusta edellyttää harjoittelukoulu Y:ltä.

Y:n selvityksen mukaan sen ja O:n kaupungin välisestä sopimuksesta 5.12.2018 käy ilmi, että koulun palvelutaso ei ole riittävä kaikenlaisille erityisen tuen tarpeessa oleville oppilaille. Se, että Y tarjosi X:lle esikoulupaikan, perustui siihen, että esikoulun työtävät ja menetelmät ovat erilaiset kuin perusopetuksessa. Y katsoo ulkopuoliseen arvioon perustuen, että X saisi parhaiten tukea koulussa, jossa olisi erityisosaamista hänen toimintatarjoitteistaan.

Y selostaa tekevänsä työtä yhdenvertaisuuden edistämiseksi päivittäin arkisessa koulutyössä mukaan lukien koulukiusaamiseen puuttuminen. Y ilmoittaa osallistuvansa opetus- ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen johdolla meneillään olevaan harjoittelukoulujen kehittämishankkeeseen, jossa pyritään vaativaa erityistukea tarvitsevia oppilaita koskevan alueellisen osaamisen lisäämiseen. Y katsoo, että yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteet on nähtävä erillisenä kouluunottokysymyksistä, joissa lapsen edun koulukäynnissä ja oppimisessa on oltava ratkaisevana perusteena. Y:ssä on oppilaina myös joitakin pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita ja vaikeavammaisia oppilaita. Heidän kohdallaan on arvioitu, että riittävä oppiminen voidaan taata lapsen edun turvaavalla tavalla. Pedagogiseen ammattiosaamiseen kuuluu kyky arvioida minkä pedagogisten menetelmien voitaisiin ajatella olevan toimivia opetustilanteessa.

Asiassa saatu selvitys ja edellä selostetut seikat huomioon ottaen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa ei ole tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella

voitaisiin arvioida vastaajan laiminlyöneen yhdenvertaisuuslain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuuttaan yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Johtopäätös

Edellä todetun perusteella yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että X:n tilanne perusopetukseen ottamisessa harjoittelukoulu Y:hyn ei ollut vertailukelpoinen suhteessa sellaisten Y:n oppilaaksiottoalueella asuvien lasten tilanteeseen, jotka eivät tarvitse erityistä tukea tai joita koskevassa erityisen tuen päätöksessä tuen järjestämistapa oli laissa edellytetyllä tavalla vahvistettu. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo näin ollen, ettei asiassa ole syntynyt yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaista olettaa X:n syrjinnästä ja hakemus on syrjintää koskevilta osin hylättävä.

Asiassa saatu selvitys huomioon ottaen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa ei ole tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella voitaisiin arvioida vastaajan laiminlyöneen yhdenvertaisuuslain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuuttaan yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Uhkasakko

Uhkasakkolain (1113/1990) 4 §:n mukaan viranomainen voi asettaa uhkasakon, teettämisuhan tai keskeyttämisuhan, jos niin on laissa säädetty.

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi asettaa antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ei ole antanut käsillä olevassa asiassa kieltoa tai määräystä. Näin ollen myös vaatimus uhkasakon asettamisesta on hylättävä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 1 artikla

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 § 1 momentti, 8 § 1 ja 2 momentti, 10 §, 20 §:n 3 momentti, 21 § 2 ja 3 momentti sekä 28 §

Perusopetuslaki (628/1998) 4 § 1 momentti, 6 § 1 ja 2 momentti, 8 §, 9 § 2 momentti, 17 § 1 ja 2 momentti

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohje liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Tatu Hyttinen, Riitta-Maija Jouttimäki, Pirkko Mahlamäki ja Anna Moring. Asian esittelijä Juhani Kortteinen.